

„MÁMA MĚ POZNALA PODLE NÁUŠNÍČKY!“

Pohled do jedné mateřské školy u nás

Již delší dobu mám pocit, že opravdu dobré dětství prožívá dítě, v jehož okolí je někdo, kdo má ten dar, že dokáže alespoň někdy vnímat svět v souznění s ním — objevitelsky a s fantazií, která nahradí rozumové argumenty dospělosti překvapivou poetikou. U výtvarníků se klasifikuje taková schopnost jako „vidění očima dítěte“, u literátů jako „pochopení lidské duše“. U rodičů a dalších, kteří se o dítě starají, bych nazvala tuto přednost „uměním hrát si“.

V předškolním věku je hra dominantní činností. Je známou skutečností, že herní aktivity se u dítěte mění a vyvíjejí s věkem, a stejně tak se ví, že úroveň dětské hry se stává pro pozorovatele obrazem psychologické i citové vyspělosti jedince. Jako učitelka mateřské školy, která je téměř denně přítomna

hře stejných dětí, jsem se přesvědčila, že zdaleka nejvyšší hře patří hře s rodiči. Radost při hře mají děti, s nimiž si někdo z dospělých často a se zaujetím hraje, vypráví, s potěšením přibližuje svět a činnost dospělých.

Ve hře dětí bezpečně rozeznávám hloubku prožitku z předchozího pozorování činnosti dospělých. Naprosto jinak „vaří“ panence holčička, která k mamince do kuchyně přilís nepříjde, neboť když se chystá večere, běží v televizi večerníček. A jinak medvídkovi „vaří“, „peče“, „smaží“, „myje nádobí“, „válí nudle“, dokonce „zavařuje“, je“ děvčátko, které má to štěstí, že chodí po obědě každý den domů a s babičkou mají „moc práce“. Stejně tak u chlapců. Fortelnost při zacházení s nářadím odkroukaná u otce se provádí i při hře s nářadím, byť jen umělohmotným. A pokud má kluk štěstí, že právě jeho táta si umí a chce s ním hrát, vstupuje s každou společně vyrobenou a vyzkoušenou vtašou, lodičkou či papírovým dra-

kem do „základní školy“ tvořivosti, fantazie a spolupráce.

Často žasnou, když naslouchám monologům i dialogům těchto dětí, jaké detaily a informace si při hrách s dospělými zapamatovaly a jaké používají i při hře s vrstevníky.

Kladná zkušenost s dospělými spoluhráči z rodiny či okolí se projevuje i tím, že se tyto děti přirozeně, pokud to jejich hra vyžaduje, obrací na učitelku s nabídkou role: „Paní učitelko, budete naše babička, která k nám přišla na oběd.“ Nebo: „Budete benzínová pumpa a my k vám přijedeme načepovat štávu.“

V průběhu své pedagogické praxe se tedy neustále utvrzuji v tom, že úroveň třídy (úroveň v tom nejlepším slova smyslu) je v přímé závislosti na počtu takovýchto dětí, tedy dětí, které mají možnost (ať už díky cílevědomému či intuitivnímu působení rodiny) rozvíjet svoji hru do hloubky s partnersky podanou rukou dospělého.

rozvíjet svoji hru do hloubky s partnersky podanou rukou dospělého.

Tato skutečnost mne vedla k zamyšlení, proč se tolik rodičů partnerské hře a kontaktu s dítětem brání a svoji povinnost k rozvoji hry plní většinou nákupem nových a nových hraček. Kam se rozplynuly vzpomínky na hry z vlastního dětství, na šťastné chvíle po vydařené hře. Zřejmě se ztratily v průběhu let pod nánošem životního stylu zvaného konzumní. Napadlo mne pokusit se probudit tyto vzpomínky společnou hrou rodičů a dětí v mateřské škole. Inspiraci jsem našla v teoretických úvahách i praktických zkušenostech z dramatické výchovy a modelu cvičení rodičů s dětmi.

Prvním pokusem se stala loňská „povinná“ besídka k MDŽ. Maminky jsem poprosila o vhodný odvěv k takovéto příležitosti a slíbila jsem jim překvapení. A překvapení se konalo — místo veršované mamince předvedly děti, jak se umějí proběhnout při honičce, jak se dokáží zaposlouchat do zvuků ve svém okolí. A pak si děti šly pro svoje maminky. Společně jsme si zahráli na hada, který se tentokrát nepřetrhl, ani když maminky zavřely oči, na peška, při kterém bylo na dětech, aby maminky naučily příslušné říkání, na smutné a

veselé království a na pro děti snad nejnepřívětivější hru, kterou bychom mohli nazvat: Maminko, najdi poslepu svého kluka nebo svou holčičku. Radost dětí, že je jejich maminka na pohodu... vystřídala hra na sochy — snad nejzdařilejší. Bylo nesmírně zajímavé, jakým způsobem a v co modelují jednotliví rodiče svoje děti. Nejlepší snad bylo „sousedí“ Autičko i garaží, jak Martina i sebe vymodelovala jedna z maminek. Rušnou hodinu a půl jsme zakončili klidnou hrou na šáteček. Není v tom kus symboliky — dítě s dospělým v kruhu při společném zpěvu?

„Dneska to byla legrace,“ řekla mi po skončení této „třídní schůzky s ukázkami“, jak zněl oficiální název, nejpovídanější holčička z celé třídy. „Budou si s námi maminky ještě někdy hrát?“ A já jí slíbila, že ano, neboť kde jinde než v mateřské škole se může sejít tolik kamarádů společně se svými rodiči?

Známost hru na kočku a na myš, kterou k všeobecnému veselí netradičně replikovala tatkovi-kocourovi jedna maminka-mýška větou: „A co když půjdu...“, vystřídala hra na sochy — snad nejzdařilejší. Bylo nesmírně zajímavé, jakým způsobem a v co modelují jednotliví rodiče svoje děti. Nejlepší snad bylo „sousedí“ Autičko i garaží, jak Martina i sebe vymodelovala jedna z maminek. Rušnou hodinu a půl jsme zakončili klidnou hrou na šáteček. Není v tom kus symboliky — dítě s dospělým v kruhu při společném zpěvu?

„Dneska to byla legrace,“ řekla mi po skončení této „třídní schůzky s ukázkami“, jak zněl oficiální název, nejpovídanější holčička z celé třídy. „Budou si s námi maminky ještě někdy hrát?“ A já jí slíbila, že ano, neboť kde jinde než v mateřské škole se může sejít tolik kamarádů společně se svými rodiči?

/VLASTA GREGOROVÁ/
MŠ Praha 6-Nebošice
Na dlouhém lánu 336/57
160 00 Praha 6-Nebošice,
tel. 36 87 37 (MŠ)

NAHLÉDNUTÍ DO MATEŘSKÝCH ŠKOL V NORSKU

[Zápis rozhovoru Libuše Jevnakérové, profesorky češtiny a angličtiny, žijící v Norsku, s Klausinou Rotnesovou, která pracovala šest let jako učitelka MŠ, pět let jako ředitelka a zároveň vedla skupinu dětí; dnes je konzultantem pro programy MŠ pro celé Norsko]

Vzdělání pro učitelky MŠ:

Gymnázium plus tři roky vysoké školy (do vzdělání učitelky MŠ je zařazena i dramatická výchova).

Muži

pracují v mateřských školách také (asi 10 %).

Počet dětí ve skupině:

0–3 roky — 8 dětí na jednu učitelku plus dva asistenty
3–7 roků — 16 dětí v jedné skupině.

Tyto počty platí v celodenní fungující MŠ (9 hodin denně). Pokud má MŠ otevřeno pouze 3–5 hodin denně, nemá učitelka k ruce dva asistenty, ale jen jednoho. Asistent absolvuje pouze gymnázium nebo roční kurs navíc.

Délka pobytu dítěte ve skupině:
V MŠ s devítihodinovým provozem 7–8 hodin.

Věkové složení skupiny:

Jedna skupina je pro děti od 0 do 3 let, druhá pro děti od 3 do 7 let. Důraz je kladen na to, aby ve skupině byly děti různého věku, protože děti tak mají možnost učit se jedno od druhého; je to dobrý společenský trénink, sourozenci mohou být spolu, skupiny tak zůstávají pohromadě i několik let. Učitelé mohou výborně spolupracovat s rodinou, čemuž se přikládá velký význam.

Činnosti v MŠ:

Dominantní činností je hra, a to hra individuálně volená. Při hrách se velká skupina rozděluje na podskupinky, podle zájmu. Mohou se vytvářet též skupinky dětí stejného věku. Je to dáno i tím, že školy jsou malé (nejčastěji čtyřtřídní), kolektiv se mohou pak podle potřeby spojit, rozdělovat nebo kombinovat.

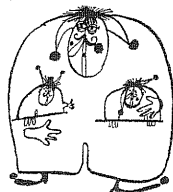
Činnosti se různí nejen od města k městu, ale i od školy ke škole. Osnovy neexistují, protože jediné, co se sleduje, je zdravý vývoj jednotlivců tak, aby se co možná nejvíce blížili ideálu schopnosti dítěte daného věku. Program MŠ se tvoří každý podzim společně s rodiči na schůzce, kde učitelky přednesou návrh a rodiče se k němu vyjadřují.

Např. — jedna MŠ se dohodne, že se zaměří na praktické činnosti. Děti pak prostřávají stoly, sklízí nádoby, myju nádoby (některé), pečou chleba, mažou krajice atd. Když jdou na procházku, sledují kam se sypou odpadky, kdo je odváží, kdy a kam, kdy jsou otevřené obchody, prakticky zjišťují, co se v nich dá koupit, atd.

Jiná škola se např. rozhodne, že se zaměří na praktické činnosti. Děti pak prostřávají stoly, sklízí nádoby, myju nádoby (některé), pečou chleba, mažou krajice atd. Když jdou na procházku, sledují kam se sypou odpadky, kdo je odváží, kdy a kam, kdy jsou otevřené obchody, prakticky zjišťují, co se v nich dá koupit, atd.

Jiná škola se např. rozhodne, že se zaměří na praktické činnosti. Děti pak prostřávají stoly, sklízí nádoby, myju nádoby (některé), pečou chleba, mažou krajice atd. Když jdou na procházku, sledují kam se sypou odpadky, kdo je odváží, kdy a kam, kdy jsou otevřené obchody, prakticky zjišťují, co se v nich dá koupit, atd.

Výchovné cíle v norských MŠ také mají, ale prosazují je jaksi mimovolně. Výchova k demokratickému myšlení, umění přijmout názor druhého, ale také bránit svůj, je-li dobrý, vůle pomáhat druhým, starším, pomáhat si navzájem, rozvíjet osobní vlastnosti prostřednictvím hry individuální, kolektivní, to je to, čím je systém norského školství prodrchnut. Rozvíjí se tu komplexně estetické citění: děti tu kreslí, malují, zpívají, šijí, pečou, vaří, lepí, hrají na hudební nástroje a

mimovolně třeba počítají. Ale ne programově, cíleně. Poměr mezi hrou řízenou a individuální: Převažuje hra individuální, spontánní, již se účastní zcela samozřejmě i učitel.

Příklad denního programu:

7.00–7.45
Otevírá se MŠ. Děti přicházejí postupně. Po příchodu se přezouvají a vyberou si, co chtějí zrovna dělat (hrát si s konstruktivními hračky, malovat, zpívat, hrát si s panenkami, prodávat, hrát divadlo atd.).
9.00–10.00

Všechny děti už přišly, a tak se mohou sejít dohromady a asi čtvrt nebo půlhodinky si povídají o tom, co se ve dno dnes dělat. Přitom si povídají i o tom, co se zaujalo mimo školku (např. první sněh, sluníčko, závody atd.).
10.00–11.00

Děti se opět rozdělí do skupinek podle zájmů, tentokrát může být aktivita řízená učitelem (např. učitel navrhne nějakou estetickou činnost). Dítě si vybere skupinku samo, a když ho hra v jedné skupince přestane bavit, nebo je prací hotovo, přejde volně do jiné.
11.00–12.00

Oběd (do 3 let teplý, nad 3 roky často studený). Děti pomáhají servírovat. U každého stolu sedí aspoň jeden dospělý (třeba kuchyňka či uklízečka) a vede s dětmi hovor — učí je komunikovat u stolu a pomáhá vytvářet atmosféru jednotné skupiny. Ale když si např. dítě (nebo více dětí) zrovna postavilo hezkou chatičku, může jist tam.
12.00–15.00

Děti jsou venku. Dospělí s nimi. Všichni si hrají. Dospělí jednak dávají pozor, aby se nikomu nic nestalo, jednak zapojují do hry děti, které stojí stranou. Učitel (či dospělý) je inspirátorem, nikoliv řídicím faktorem. Když se děti nudí, navrhne novou hru nebo rozvíjí, co děti začaly.
15.00

Sváčnice. Po ní děti odpočívají — volná hra, čtení, poslouchání hudby, zpívání — každý den jinak, podle přání dětí. Odpodledne spí většinou jen děti do 3 let, a pokud nechtějí, nemusí.
Kromě toho zažívají děti v MŠ řadu dalších zvláštních nebo mimořádných akcí, např. chodí plavat, do divadla, do muzeí atd.

/Zprostředkovala
ZUZANA JIRSOVÁ/
6. MŠ Jáchymova ul.
Jindřichův Hradec

NAŠE PANÍ UČITELKY PŘIPRAVUJÍ BESÍDKY PEČLIVĚ A OBETAVĚ, ALE PŘECE JEN — CO TO JEDNOU ZKUSIT JINAK?

